

Andrei Crișan

**Fenomenologia religioasă
în era globalizării**

Andrei Crișan

Fenomenologia religioasă în era globalizării

*Carte tipărită cu binecuvântarea
Înaltpreasfințitului Părinte IRINEU,
Arhiepiscop al Alba Iuliei*

Ediția
REÎNTREGIREA
Alba Iulia, 2020

Tehnoredactare și copertă: Andrei Motora
Corectură: Pr. Nicolae Aloman, Andrei Motora

Copertă:

Catedrala „Sfântul Petru” (Roma, Vatican)

Sinagoga Jubileului (Ierusalim, Israel)

Biserica Mănăstirii Voroneț (Gura Humorului, România)

Moscheea Împăratului (Sarajevo, Bosnia și Herțegovina)

Templul hindus Sri Siva Subramanyia (Nadi, Fiji)

Statuia lui Buddha de la Mănăstirea Diskit (Valea Nubra din Ladakh, India)

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

CRÎȘAN, ANDREI

Fenomenologia religioasă în era globalizării / Andrei

Crișan. - Alba Iulia : Reîntregirea, 2020

ISBN 978-606-509-436-9

2

© EDITURA REÎNTREGIREA

Str. Mihai Viteazul, nr. 16

510010, Alba Iulia (RO)

Tel: 0258 811 690

editurareintregirea@gmail.com

www.editurareintregirea.ro

PREFAȚĂ

Cartea domnului Andrei Crișan, intitulată *Fenomenologia religioasă în era globalizării*, este, de fapt, finalitatea unei cercetări în cadrul doctoratului în teologia ortodoxă. Ea reprezintă o lucrare de pionierat între multe cercetări colaterale, care nu insistă însă pe această problematică și anume globalizarea și fenomenul religios dintr-o analiză teologică. Cartea de față reprezintă o lucrare aprofundată și foarte vastă. O consider o lucrare foarte importantă pentru abordarea concretă și contemporană a religiei, a credinței creștine, în cazul nostru, și lumea consumistă care s-a profilat începând cu mileniul al treilea și care odată cu dezvoltarea sistemelor IT, a devenit tot mai agresivă, schimbând *nous-ul* sau mintea omului, transformându-l într-o ființă marcată de ideea de a acumula bunuri, chiar dacă acestea nu sunt de strictă trebuință. S-a ajuns în societatea mileniului al treilea la o stare de decădere spirituală și bulversare valorică în ceea ce privește lumea ca dar. Oamenii au început să vadă lumea foarte puțin ca dar și tot mai mult ca posesie.

Teza domnului Crișan încearcă să repună lucrurile în sistemul de gândire normal, arătând ce rol poate să aibă religia, în cazul nostru credința creștină, în recuperarea dezaxării umanității de la valorile ei morale, spirituale și revenirea la ceea ce simte omul ca ființialitate, și anume la revenirea la Dumnezeu. Toată această lucrare pornește într-o teză de cercetare structurată pe câțiva ani, în care autorul a studiat și în țară și bibliografie din străinătate, beneficiind de o bursă,

mare bulversare de idei și de sensuri. Trăim fără sens dacă nu avem sensul creștin. Se trăiește fără nicio viziune, decât una disjunctivă și tensionată, astfel încât oamenii își pierd vocația umanității primite prin creație: cea de ființe dialogal-agapice. Teologia și teologul au menirea de a da un răspuns și o orientare lumii fără sens.

Această carte este cu atât mai importantă cu cât vine să demonstreze că lumea globalistă nu oferă un sens, ci doar o formă orizontală de viață plină de un hedonism efemer. Lumea pe care o analizează teologul Andrei Crișan este lumea iluziei, pe care din păcate foarte mulți o cred și o visează. De aceea, s-a ajuns la acest miraj al egalitarismului stângist, care promite marea cu sarea, mai concret promite „progresismul”, deși experiența comunismului și-a arătat fața zeci de ani la rând. Însă oamenii uită repede și consideră că dacă ateismul comunist se reformează, o să fie mult mai digerabil. Este o cale falsă spre împlinirea umanității, iar terapiile consumiste nu ajută, ci agravează această stare de angoasă. Este nevoie ca din când în când să apară aceste conștientizări pentru omenire din partea Bisericii. Iar lucrarea aceasta este una din vocile de conștientizare, de analiză și de reflexie. Nu știu câți vor citi această carte, dar consider că toți cei care o vor avea în mână vor simți răspunsul teologiei noastre în fața acestor provocări ale lumii contemporane expuse și analizate în ea. Felicit truda autorului și răbdarea de a strânge argument cu argument în redarea și redactarea tezei de doctorat. Impecabilitatea redactării și a logicii materialului o face să fie una dintre vocile de referință în analizarea crizei sociale de astăzi, precum și în oferirea unui răspuns profund din partea teologului Andrei Crișan.

Pr. prof. univ. dr. Emil Jurcan
Facultatea de Teologie Ortodoxă din Alba Iulia

INTRODUCERE

Introducere și scurtă descriere a fenomenului globalizării, ca argument pentru alegerea acestei teme

Iubirea creatoare a Sfintei Treimi l-a făcut pe om capabil de comunicare și comuniune cu ceilalți oameni, însă și cu divinitatea cea Întreit-Personală. Unicitatea și alteritatea, până la momentul căderii în păcat, făceau din creație și din om un diamant care reflecta perfecțiunea și relaționarea din cadrul Sfintei Treimi. Îndată ce omul a refuzat iubirea creatoare a lui Dumnezeu prin neascultarea față de El, comuniunea ca unificare a diversității prin iubire, s-a denaturat prin divizare.

Cu alte cuvinte, diversitatea a devenit divizare și implicit descompunere, formând un amalgam de entități autonomizate, într-o stare conflictuală, unicitatea reducându-se la nivel individual. Fiecare om a început să se vadă unic, nu prin prisma unei comuniuni fondată pe iubire, ci prin intermediul unui individualism manifestat ca imposibilitate a acceptării alterității. De aici încolo apare instinctul defensiv, în care „celălalt” devine pentru omul căzut în păcat adversarul propriei lui deveniri. Adversitatea se manifestă, în primul rând față de sine însuși.

În acest sens, Mitropolitul Ioannis Zizioulas vede „teamă de celălalt” ca o cauză a temerii de Dumnezeu: „Această teamă este rezultatul, prin excelență a respingerii Celuilalt, a Creatorului nostru, de către primul om, Adam, și, înaintea lui, de către puterile demonice care s-au revoltat împotriva lui

---

CUPRINS

PREFAȚĂ (<i>Pr. prof. univ. dr. Emil Jurcan</i>)	5
INTRODUCERE	17
▪ Introducere și scurtă descriere a fenomenului globalizării, ca argument pentru alegerea acestei teme.....	17
▪ Stadiul actual al cercetării și bibliografia românească și străină aferentă temei alese pentru cercetare	24
▪ Ipoteza de cercetare și conținutul lucrării.....	28
▪ Metodologia de cercetare propusă (prezentarea datelor, previziune, validare etc.), inclusiv fezabilitatea cercetării (disponibilitatea datelor etc.).....	31
▪ Argumentele (atuurile) personale pentru abordarea temei propuse	32
▪ Rezultatele științifice estimate că vor rezulta din cercetare, relevanța lor în raport cu cercetările anterioare și cu realitatea teologică și misionară a Bisericii	33
<i>Capitolul I:</i>	
ÎDEEA DE GLOBALIZARE ȘI VALENȚELE EI	35
1.1. Analiza termenului „globalizare”	35
1.1.1. <i>Definirea termenului</i>	35
1.2. Localizarea fenomenului.....	37
1.3. Istoria fenomenului.....	38

1.3.1. <i>Primele forme de globalizare</i>	38
1.3.2. <i>Periodizarea globalizării</i>	39
1.3.3. <i>Istoria relației dintre globalizare și religie</i>	42
1.4. <i>Globalizarea economică</i>	47
1.5. <i>Sfera politică a globalizării</i>	53
1.6. <i>Globalizarea lingvistică</i>	54
1.7. <i>Globalizarea informației</i>	55
1.8. <i>Globalizarea culturii</i>	57
1.9. <i>Mișcări anti-globalizare</i>	61

Capitolul II:

LUMEA OCCIDENTALĂ, ÎNTRE „SECULAR” ȘI „RELIGIOS”. ESTIMĂRI DEMOGRAFICE..... 65

2.1. <i>Analiza stării de religiozitate la nivel global</i>	67
2.1.1. <i>Religiozitatea în Statele Unite ale Americii</i>	67
2.2. <i>Religiozitatea în Europa</i>	73

Capitolul III:

IMIGRAȚIE ȘI RELIGIE ÎN EUROPA..... 81

3.1. <i>Istoria islamului în Europa</i>	81
3.2. <i>Istoria iudaismului în Europa</i>	85
3.3. <i>Alte popoare orientale în Europa</i>	88
3.4. <i>Capitalismul și implicațiile lui în metamorfozele demo-religioase din Europa Occidentală</i>	88
3.5. <i>Imigranții din statele europene și apartenența lor religioasă</i>	92
3.5.1. <i>Demografia musulmanilor în principalele state europene</i>	94
3.5.2. <i>Indienii</i>	109
3.5.3. <i>Evreii</i>	111
3.5.4. <i>Chinezii</i>	111
3.5.5. <i>Alte popoare orientale</i>	112
3.6. <i>Poziția Bisericii Catolice față de imigranți</i>	116

3.7. Biserica Ortodoxă și noile coordonate religioase din Europa	126
3.7.1. <i>Imigrație și religie – un diagnostic ortodox</i>	127

Capitolul IV:

SECULARIZAREA	131
4.1. Definirea termenului	134
4.2. Metamorfoze ale „religiosului” cauzate de secularizare	140
4.3. Secularizarea și noile sale paradigme	144
4.4. Secularizarea și globalizarea	149
4.5. Importanța religiei în societatea secularizată	152

Capitolul V:

RELIGIA ȘI POLITICA ÎN GLOBALIZARE	155
5.1. Apariția statului modern	156
5.2. Religia civilă	158
5.3. Convergențe și disensiuni între religie și politică astăzi	162
5.4. Religia și politica în globalizare	174

Capitolul VI:

RELIGIA ÎNTRE PLURALIZARE ȘI UNI-FORMIZARE ÎN SOCIETATEA GLOBALISTĂ	183
6.1. Multiculturalismul	183
6.1.1. <i>Multiculturalismul contemporan – un melting-pot cultural</i>	184
6.1.2. <i>Multiculturalismul și globalizarea</i>	188
6.1.3. <i>Concluzii față de multiculturalismul din era globalizării</i>	200
6.2. Pluralismul religios și globalizarea	201
6.2.1. <i>Definiția termenului „pluralism”</i>	202

6.2.2. Polisemantica pluralismului religios	203
6.2.3. Istoricitatea fenomenului	206
6.2.4. Diversitate religioasă și pluralism religios	208
6.3.5. Implicațiile pluralismului religios asupra societății	211
6.2.6. Sunt religiile tradiționale perdantul principal în războiul cu pluralismul religios?	216
6.2.7. Pluralismul religios în contextul globalizării	220
6.3. Sincretismul religios	221
6.3.1. Aspecte terminologice	223
6.3.2. Evoluția semanticii sincretismului	223
6.3.3. Sincretismul în gândirea contemporană	228
6.4. Sincretism și pluralism	231

Capitolul VII:

REAPARIȚIA PĂGÂNISMULUI ÎN SPECTRUL RELIGIOS EUROPEAN	241
7.1. Nuanțări terminologice	244
7.2. Istoricitatea neopăgânismului	245
7.3. Prezența neopăgânismului în societatea actuală	253
7.4. Wicca	254
7.5. Neodruidismul	262
7.6. Animismul contemporan	269
7.7. Neoșamanismul	277
7.8. Feminismul și sexualitatea	282
7.9. Ecologismul spiritual și religios	300
7.9.1. <i>Dark Green Religion</i>	304
7.9.2. <i>Ecospiritualitatea</i>	306

Capitolul VIII:

NOILE MIȘCĂRI RELIGIOASE ȘI GLOBALIZAREA	315
8.1. Contextualizarea apariției Noilor Mișcări Religioase	316
8.2. Definirea Noilor Mișcări Religioase	321
8.3. Câteva caracteristici ale Noilor Mișcări Religioase	325

8.4. Noile Mișcări Religioase și globalismul.....	327
8.5. Răspunsul creștin față de Noile Mișcări Religioase	330
8.5.1. <i>Neglijarea sau ignorarea NMR</i>	332
8.5.2. <i>Abordarea apologetică</i>	333
8.5.3. <i>Abordarea dialogică</i>	338
8.6. New Age	341
8.6.1. <i>Istoria New Age-ismului</i>	343
8.6.2. <i>Definiție</i>	349
8.6.3. <i>Doctrină</i>	351
8.6.4. <i>Cosmologie și antropologie în New Age</i>	356
8.6.5. <i>New Age și globalizarea</i>	360
8.7. Meditația Transcendentală	361
8.8. Hare Krishna. Societatea Internațională pentru Conștiința lui Krishna (ISKCON)	365
8.8.1. <i>Scurt istoric</i>	366
8.8.2. <i>Doctrină și practici</i>	368
8.9. Ananda Marga	370
8.10. Mișcări religioase cu caracter UFOlogic	371
8.10.1. <i>Apariția ufologiei religioase moderne</i>	371
8.10.2. <i>Definire și descriere</i>	374
8.10.3. <i>Ufologia ca element religios și cultural</i>	375
8.11. Scientologia	376
8.11.1. <i>Definiție</i>	376
8.11.2. <i>Istoric</i>	377
8.11.3. <i>Doctrină</i>	379
8.12. Raëlienii	382
8.13. Noi Mișcări Religioase cauzate de prezența religiei în mediul virtual.....	386
8.13.1. <i>Istoricitatea și evoluția cyber-religiei</i>	387
8.13.2. <i>Religion Online și Online Religion</i>	388
8.13.3. <i>Câteva elemente specifice ale cyber-religiei</i>	390
8.13.4. <i>Forme religioase virtuale provenite din religiile tradiționale</i>	391

*Capitolul IX:***RELIGIILE TRADIȚIONALE ȘI GLOBALIZAREA.....**399

9.1. Islamul	401
9.1.1. Islamul – religia ummei	402
9.1.2. Legea Shariei	403
9.1.3. Jihadul sau lupta antiglobalistă musulmană	404
9.1.4. Pelerinajul musulman sau „efervescenta comuniunii”	405
9.1.5. Viziunea musulmană despre omul de „altă religie”	406
9.1.6. Impactul negativ al islamului în lumea globalizată	408
9.1.7. Statul Islamic – o altfel de umma în lumea globalizată	410
9.2. Iudaismul	412
9.3. Religiiile Indiei	413
9.3.1. Hinduismul	414
9.3.2. Buddhismul	415
9.3.3. Yoga – manifestare spirituală în post-modernism	416

*Capitolul X:***CONFESIUNILE CREȘTINE****ÎN CONTEXTUL GLOBALIZĂRII ȘI****INTERPRETAREA ORTODOXĂ A ACESTEIA **423

10.1. Modele de globalizare creștine.....	424
10.1.1. Biserica Romano Catholică	424
10.1.2. Biserica Protestantă	430
10.1.3. Ortodoxia și globalizarea – o scurtă perspectivă instituțională	433
10.1.4. Oferta unui model de globalizare: cel ortodox	446

CONCLUZII FINALE.....459**BIBLIOGRAFIE.....**465